

Adam Rapiejko*

PRADZIEJE OKOLIC SZADKU W ZARYSIE

Wstęp

Niniejsze opracowanie prezentuje spojrzenie na mikroregion szadkowski przez pryzmat archeologii, nauki równie humanistycznej jak przyrodniczej. Zakres czasowy obejmuje okres pradziejów do wczesnego średniowiecza, natomiast ramy geograficzne zasadniczo wyznacza obszar współczesnej gminy Szadek i region szadkowski¹. W artykule przedstawiono zarys historii badań zarówno przed-, jak i powojennych, a także krótki opis osadnictwa na tych terenach wraz z prezentacją listy odkrytych tu stanowisk archeologicznych. W skład tej ostatniej, weszły także stanowiska z okresu średniowiecza i nowożytności.

Szadek, jako miasto o metryce średniowiecznej, doczekał się należnego sobie miejsca w polskiej nauce. Do tej pory ukazały się m. in. 2 monografie² (w tym jedna wydana bez mała 140 lat temu!) oraz szereg artykułów poświęconych historii (także średniowiecznej) zarówno miasta, jak i jego okolic³, a sam

* Adam Rapiejko, mgr, jest pracownikiem Pracowni Archeologicznych Badań Terenowych Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.

¹ Opis regionu szadkowskiego w odniesieniu do sieci hydrograficznej wydaje się tu najtrafniejszy: *obszar wyznaczony przede wszystkim przez doliny: Pichny, Pichny z Szadkowic, Pisi, Neru oraz dolinę Pisy. Granicę południkową [...] wyznaczają: granica administracyjna Zduńskiej Woli oraz linia wododziału III rzędu [...] cyt. za: R. Kucharski, M. Lamprecht, Młynarstwo regionu szadkowskiego i jego rozwój do I wojny światowej*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 69–70.

² A. J. Parczewski *Monografia Szadku*, Warszawa 1870; T. Marszał *Szadek. Monografia miasta*, Szadek 1995.

³ M. in. A. Szymczakowa, *Kilka uwag o wójtostwie i wójtach w Szadku w średniowieczu*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 31–45; P. Szkutnik, *Źródła do dziejów Szadku znajdujące się w archiwach kościelnych*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 111–127; A. Bartoszewicz, *Późnośredniowieczny Szadek i jego mieszkańcy w świetle zapisek z najstarszej księgi miejskiej*, „Biuletyn Szadkowski” 2006, t. 6, s. 111–126; R. Kucharski, M. Lamprecht, *Młynarstwo...*

historyczny powiat szadkowski interesował wielu badaczy-mediewistów (historyków i archeologów), jak choćby S. i S. M. Zajączkowskich⁴, J. Kamińska⁵, L. Kajzera⁶ czy J. Pietrzaka⁷. Tematykę archeologii osadnictwa w nawiązaniu do tych obszarów poruszyli m. in. E. Dziubek⁸ i M. Urbański⁹. Historia odkryć archeologicznych okolic Szadku sięga drugiej połowy XIX w., co wraz z późniejszymi znaleziskami tworzy może nie monumentalną, jednakże ciekawą i urozmaiconą listę stanowisk.

Historia znalezisk i badań archeologicznych okolic Szadku

W roku 1872 notujemy pierwsze znaczące odkrycie archeologiczne na tych terenach, lokalizowane w obrębie Starego Miasta¹⁰ (w sąsiedztwie karczmy „Piekło”). Mowa tu o cmentarzysku popielnicowym, którego przynależności kulturowej nie udało się wówczas ustalić. Niedługo później, bo już w dwóch kolejnych sezonach: 1873 i 1874 r. w Piaskach (wsi położonej na wschód od Szadku) działał archeolog-samouk z Podłęży, Edmund Stawiski. W Piaskach prowadził amatorskie poszukiwania Władysław Potęga. Teren ten zainteresował także studentów z Akademickiego Koła Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego w Poznaniu, wśród których szczególną aktywność wykazywał Zdzisław Rajewski¹¹. Organizowane akcje badań powierzchniowych doprowadziły do

⁴ Historycy żywo zainteresowani pracami terenowymi na terenie województwa sieradzkiego: S. Zajączkowski, *Dawne ziemie łączycza i sieradzka w połowie XII wieku*, „Roczniki Historyczne” 1963, R. 29; tenże, *O lokacjach wsi na prawie niemieckim i w Łęczyckiem i Sieradzkim od końca XIV do początków XVI w.*, Łódź 1974.

⁵ Badala m. in. ziemie centralnej Polski, związana z Pracownią Ziemi Sieradzkiej, wieloletnia wicedyrektor Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi; J. Kamińska, *Grodziska stożkowate śladem posiadłości rycerskich XII–XIV wieku*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi” 1975, Seria Archeologiczna, nr 22.

⁶ Wybitny znawca architektury rezydencjonalno-obronnej doby późnego średniowiecza i czasów nowożytnych; L. Kajzer, J. Augustyniak, *Wstęp do studiów nad świeckim budownictwem obronnym Sieradzkiego w XIII–XVII/XVIII w.*, Łódź 1986.

⁷ J. Pietrzak, *Zamki i dwory obronne w dobrach państwowych prowincji wielkopolskiej. Studium z dziejów państwowych siedzib obronnych na przełomie średniowiecza i nowożytności*, Łódź 2003, s.99–100.

⁸ E. Dziubek *Osadnictwo średniowieczne i nowożytne w północnej części sieradzkiego. Studium archeologiczne*, Łódź 2000 (praca doktorska napisana pod kierunkiem L. Kajzera).

⁹ M. Urbański, *O znaleziskach archeologicznych na terenie powiatu zduńskowolskiego*, „Na sieradzkich szlakach” 2003, nr 1–4 (67), s. 2–3.

¹⁰ Obecnie część miasta Szadek, choć formalnie położona poza jego granicami, w obrębie sołectwa Wielka Wieś.

¹¹ Wybitna postać polskiej archeologii, profesor, dyrektor Państwowego Muzeum Archeologii w Warszawie. Wraz z prof. Józefem Kostrzewskim kierował badaniami w Biskupinie w latach 1934–1939; najprawdopodobniej obecny w Piaskach w omawianym czasie. Zob. M. Urbański, *O znaleziskach...*, s. 2–3.

zlokalizowania stanowisk w Boczach oraz Borkach Prusinowickich. Prawdopodobnie w 1922 r. natrafiono na znalezisko przypisywane kulturze lużyckiej – brązową siekierkę z Woli Krokockiej, która znalazła należne sobie miejsce w muzeum w Łowiczu wraz z częścią znalezisk odkopanych na cmentarzysku pomorskim w Szadku Starostwie¹².

W 1934 r., dwaj pracownicy Miejskiego Muzeum Etnograficznego w Łodzi – Jan Fitzke i Rudolf Weinert, penetrujący okolice Szadku, odkryli cmentarzysko w Szadkowicach¹³. R. Weinert przyczynił się w okresie wojennym do zabezpieczenia zbiorów naczyń z Szadku i Prusinowic w Muzeum Okręgowym w Sieradzu¹⁴. W latach 1936 i 1940 „powierzchniówkami” w rejonie wspomnianej już wsi Piaski zajmował się Władysław Kasiński z Miejskiego Muzeum Łodzi¹⁵.

Okres powojenny także nie był dla okolic Szadku stracony z punktu widzenia badań archeologicznych. Badania ratownicze, prowadzone w latach 1958–1961 przez Teresę Łaszczewską, dostarczyły Muzeum Okręgowemu w Sieradzu zbiorów wyposażenia grobowych z cmentarzyska w Lichawie (1959 r.). Cmentarzyska w Piaskach badała w latach sześćdziesiątych A. Kufel-Dzierzgowska, czołowa specjalistka od archeologii pradziejowej na tych terenach. Znane są także badania z lat 1965–1966, 1972–1973 (Maria Jażdżewska) i 1986–1987 (Jacek Błaszczyk) prowadzone w Przyrownicy (obecnie Wola Łobudzka¹⁶) nad cmentarzyskami kultury pomorskiej (grobow kloszowych) i przeworskiej¹⁷.

Cmentarzyska w Przyrownicy, jak relacjonuje miejscowa ludność, były niszczone jeszcze w okresie przedwojennym¹⁸. Badania archeologiczne, przeprowadzone na tym obszarze, doprowadziły do ocalenia tych ciekawych stanowisk przed zatraceniem, a osobą, która zgłosiła zapotrzebowanie na prace wykopaliskowe na tym terenie, był dyrektor szkoły podstawowej w Przyrownicy, Józef Kłodaś¹⁹.

¹² Tamże, s. 2–3.

¹³ Tamże, s. 2–3.

¹⁴ A. Kufel-Dzierzgowska, *Materiały kultury pomorskiej w zbiorach Muzeum Okręgowego w Sieradzu*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1990–1991, t. 7, s. 177.

¹⁵ M. Urbański, *O znaleziskach...*

¹⁶ Podczas badań powierzchniowych w 1947 r. Przyrownicę oznaczono jako Wola Łobudzka (stanowisko 1). Obok 500 fragmentów ceramiki ręcznie lepionej odnaleziono wówczas także kilka ułamków *terra sigillata*; cyt. za: M. Jażdżewska, L. Tyszler *Ślady kontaktów handlowych z imperium rzymskim na cmentarzysku kultury przeworskiej w Przyrownicy, stanowisko 1, gm. Wodzierady, woj. Sieradz (dawniej powiat Łask)*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1993–1994, t. 9, s. 69.

¹⁷ B. Głowacka-Fronckiewicz, *Badania archeologiczne na terenie województwa sieradzkiego w latach 1945–1994*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1995–1996, t. 10, 1996, s. 57–80.

¹⁸ M. Jażdżewska, L. Tyszler, *Ślady...*, s. 69.

¹⁹ Tamże, s. 69.

Ślady osadnictwa w okolicach Szadku

Niewiele można powiedzieć o najdawniejszych śladach habitacji ludzkiej w okolicach Szadku. Zarówno starsza, jak i środkowa epoka kamienia (1 punkt osadniczy o niezidentyfikowanej przynależności kulturowej), a także neolit i eneolit nie są na omawianym obszarze reprezentatywne (4 punkty osadnicze w okolicach Szadku: Boczki, Kobyła Miejska, Piaski, Sikucin)²⁰. Z całą pewnością możemy jednak mówić o śladach obecności ludzi (najprawdopodobniej łowców reniferów), zakładających tu okresowe obozowiska.

Podobnie przedstawia się sytuacja we wczesnej i starszej epoce brązu, chociaż to właśnie z Woli Łobudzkiej pochodzi jedyny na obszarze powiatu zduńskowolskiego ślad osadniczy, zamykający starszą epokę brązu. Mowa tu o ułamkach naczyń ceramicznych, przypisywanych kulturze trzcinieckiej.

Dopiero środkowa, młodsza i późna epoka brązu oraz wczesna epoka żelaza stwarzają szersze podstawy do wnioskowania o osadnictwie na tych terenach. W III okresie epoki brązu (ok. 1200 r. p.n.e) mamy w okolicach Szadku do czynienia z jedną z najciekawszych grup ludnościowych, zamieszkujących w przeszłości nasze ziemie, a mianowicie z przedstawicielami kultury łużyckiej. Ślady grupy górnośląsko-małopolskiej tej kultury znajdujemy na cmentarzysku w Piaskach (stanowisko 2) i Borkach Prusinowickich (stanowisko 1). Do ciekawszych znalezisk można zaliczyć m. in. fragmenty popielnic czy brązowy sztylet z Prusinowic. Jedyna osada otwarta kultury łużyckiej z terenów całego powiatu zduńskowolskiego znana jest ze wspomnianych już Piasków²¹.

W pobliżu Szadku, Lichawy, Piasków i Woli Łobudzkiej odkryto cmentarzyska kultury pomorskiej – kolejnej po łużyckiej wielkiej jednostce kulturowej naszych ziem. Wspomniana ludność chowała swoich zmarłych w pięknych urnach (urny domkowe i popielnice twarzowe) w bardzo charakterystyczny sposób, zazwyczaj w grobach ze skrzyniami kamiennymi, często pod glinianymi kloszami²² (właśnie na podstawie owego interesującego obrządku pogrzebowego wydzielono tą kulturę²³). Jedna z 3 znanych w powiecie zduńskowolskim osad kultury pomorskiej znajduje się w Piaskach²⁴.

Około 200 r. p.n.e. następuje zanik kultury pomorskiej na tych terenach, a jej miejsce zajmuje kultura przeworska (okres późnolateński i rzymski). Na obszarze powiatu zduńskowolskiego punkty osadnicze łużyckie pokrywają się z przeworskimi²⁵.

²⁰ M. Urbański, *O znaleziskach...*, s. 3–4.

²¹ Tamże, s. 4.

²² Tamże, s. 4.

²³ I. Jadczykowi, *Kultura pomorska na terenie województwa sieradzkiego*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1990–1991, t. 7, s. 35–36.

²⁴ M. Urbański, *O znaleziskach...*, s. 3–4.

²⁵ Tamże, s. 5.

Stanowiskiem wartym szczególnej uwagi (bowiem zajmującym ważne miejsce w skali ogólnopolskiej) jest Przyrownica (Wola Łobudzka). Cmentarzysko kultury przeworskiej funkcjonowało tu najprawdopodobniej przez około 200 lat. Datowanie to otwiera fibula oczkowata z II w. n.e., zamyka natomiast zbiór fragmentów naczyń toczonych na kole (początek IV w. n.e.). W tym przedziale czasowym datowane są znaleziska importów przemysłowych, znajdujących luźno oraz w grobach (jamowych i popielnicowych), z których najliczniejszą grupę stanowią ułamki *terra sigillata*²⁶. Wśród pozostałych znalezisk (np. w grobie 5) wyróżniamy fragmenty naczyń szklanych, zabytki żelazne (grot oszczepu, sprzączka do pasa, wisiołek wiaderkowaty, gwóźdź, nit, okucie, fragment nożyka). W roku 1992 materiały z badań w Przyrownicy zgłoszono do międzynarodowego projektu *Rzymskie importy w środkowej Europie*²⁷.

Z pozostałych cmentarzysk na omawianym obszarze należy wymienić stanowisko w Sikucinie, skąd znane są m. in. 3 zapinki²⁸.

Okres wędrówek ludów, o zasięgu ogólnoeuropejskim (IV–VI w. n.e.) wiąże się na omawianym obszarze z upadkiem kultury przeworskiej. Nie notujemy w okolicach Szadku żadnych nowych punktów osadniczych. Zaistniała pustka osadnicza, trwająca na różnych obszarach obecnej Polski niespełna 200 lat, zostaje uzupełniana żywiołem słowiańskim od VI w. n.e. Na obszarze powiatu zduńskowolskiego osadnictwo to notujemy dopiero od połowy X w. Zbadano je m. in. na obszarze Piasków, Wielkiej Wsi czy samego Szadku. Wśród znajdowanej ceramiki obtaczanej najpopularniejszym ornamentem jest linia falista lub dookolne żłobki²⁹.

Na różnych terenach monarchii wczesnopiastowskiej (także w regionie szadkowskim) obserwujemy do tego czasu pogorszenie się stosunków wodnych, co w połączeniu ze wzrostem liczby ludności spowodowało tendencję przenoszenia osadnictwa z rejonów dolin rzecznych na tereny wyżynne³⁰, a do takich właśnie zaliczamy okolice Szadku (obszar Wysoczyzny Łaskiej)³¹.

²⁶ *Terra sigillata* (głina wyciskana) – typ naczyń, wytwarzanych na terenie Italii od I w. p.n.e. a od połowy III w. n.e. także na terenie prowincji, zwłaszcza w Galii i nad Renem, charakteryzujący się czerwonym kolorem glinki i polewy. Powszechnie występowały na obszarze Cesarstwa rzymskiego, a ponieważ można zidentyfikować miejsce wytwarzania i dokładną chronologię, są one dziś pomocne przy datowaniu innych znalezisk archeologicznych z tego okresu.

²⁷ M. Jażdżewska, L. Tyszler *Ślady...*, s. 69.

²⁸ M. Urbański, *O znaleziskach...*, s. 5.

²⁹ Tamże, s. 5.

³⁰ Tamże, s. 5.

³¹ J. Czyż, J. Forysia, *Budowa geologiczna i rozwój rzeźby okolic Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2001, t. 1, s. 94.

Tablica 1. Lista stanowisk archeologicznych w gminie Szadek (według epok)

Miejscowość	Nr stanowiska	Jednostka kulturowa	Opis stanowiska
1	2	3	4
Starsza i środkowa epoka kamienia			
Piaski	2	?	punkt osadniczy
Neolit i eneolit			
Boczki	?	?	punkt osadniczy
Kobyła Miejska	?	?	punkt osadniczy
Piaski	?	?	punkt osadniczy
Sikucin	?	?	punkt osadniczy
Wczesna i starsza epoka brązu			
Wola Łobudzka	1	kultura trzciniecka	śląd osadniczy
Środkowa, młodsza i późna epoka brązu oraz wczesna epoka żelaza			
Wola Łobudzka	1	kultura łużycka	punkt osadniczy
Piaski	2	kultura łużycka	cmentarzysko
Prusinowice	1	kultura łużycka	śląd osadniczy
Sikucin	?	kultura łużycka	cmentarzysko
Sikucin	1	kultura łużycka	cmentarzysko
Wola Krokocka	?	kultura łużycka	punkt osadniczy
Borki Prusinowickie	1	kultura łużycka	cmentarzysko
Kobyła Miejska	1	kultura łużycka	cmentarzysko
Krokocice	?	kultura łużycka	cmentarzysko
Kromlin	?	kultura łużycka	cmentarzysko
Piaski	1	kultura łużycka	osada
Piaski	?	kultura łużycka	cmentarzysko
Piaski	3	kultura łużycka	cmentarzysko

Tablica 1 (cd.)

1	2	3	4
Szadek	?	kultura łużycka	cmentarzysko
Szadek Starostwo	3	kultura łużycka	cmentarzysko
Grzybów Wolniaki	1	kultura pomorska	punkt osadniczy
Krokocice	2	kultura pomorska	cmentarzysko
Lichawa	1	kultura pomorska	cmentarzysko
Lichawa	8	kultura pomorska	cmentarzysko
Prusinowice	?	kultura pomorska	cmentarzysko
Przatów	3	kultura pomorska	punkt osadniczy
Szadek	?	kultura pomorska	mentarzysko
Szadek	?	kultura pomorska	punkt osadniczy
Szadek- Starostwo	?	kultura pomorska	cmentarzysko
Wola Łobudzka	1	kultura pomorska	cmentarzysko
Okres późnolateński i rzymski			
Sikucin	?	kultura przeworska	cmentarzysko
Sikucin	1	kultura przeworska	cmentarzysko
Szadek	1	kultura przeworska	punkt osadniczy
Szadek	1	kultura przeworska	cmentarzysko
Szadek	?	kultura przeworska	punkt osadniczy
Boczki	?	kultura przeworska	cmentarzysko
Kobyła Miejska	?	kultura przeworska	cmentarzysko
Krokocice	?	kultura przeworska	cmentarzysko
Lichawa	1	kultura przeworska	punkt osadniczy
Lichawa	?	kultura przeworska	cmentarzysko
Wola Łobudzka (Przyrownica)	1	kultura przeworska	cmentarzysko

Tablica 1 (cd.)

1	2	3	4
Okres wczesnośredniowieczny			
Szadek	1	kultura słowiańska	punkt osadniczy
Wielka Wieś	1	kultura słowiańska	osada
Okres późnośredniowieczny i nowożytny			
Szadek	1		miasto
Szadek	?		monety
Szadkowice	3		punkt osadniczy
Wielka Wieś	?		dwór na kopcu
<i>Stanowiska z różnych okresów o nieokreślonej jednostce kulturowej</i>			
Krokocice	?	?	cmentarzysko
Prusinowice–Cz. Las	?	?	cmentarzysko
Szadek–„Piekło”	?	?	cmentarzysko
Szadkowice	?	?	cmentarzysko
Zalesie	?	?	cmentarzysko

Źródło: dane z 2003 r., opracowane na podstawie artykułu M. Urbańskiego, *O znaleziskach archeologicznych na terenie powiatu zduńskowolskiego*, „Na sieradzkich szlakach” 2003, nr 1–4 (67), s. 6.

Bibliografia

- Bartoszewicz A., *Późnośredniowieczny Szadek i jego mieszkańcy w świetle zapisek z najstarszej księgi miejskiej*, „Biuletyn Szadkowski” 2006, t. 6, s. 111–126.
- Czyż J., Forsysia J., *Budowa geologiczna i rozwój rzeźby okolic Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2001, t. 1, s. 94.
- Dziubek E., *Osadnictwo średniowieczne i nowożytne w północnej części sieradzkiego. Studium archeologiczne*, Łódź 2000 (praca doktorska napisana pod kierunkiem L. Kajzera).
- Głowacka-Fronckiewicz B., *Badania archeologiczne na terenie województwa sieradzkiego w latach 1945–1994*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1995–1996, t. 10, s. 57–80.
- Jażdżewska M., Tyszler L., *Ślady kontaktów handlowych z imperium rzymskim na cmentarzysku kultury przeworskiej w Przyrownicy, stanowisko 1, gm. Wodzierady*,

- woj. Sieradz (dawniej powiat Łask), „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1993–1994, t. 9, s. 69.
- Jadczykowi I., *Kultura pomorska na terenie województwa sieradzkiego*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1990–1991, t. 7, s. 35–36.
- Kamińska J., *Grodziska stożkowate śladem posiadłości rycerskich XII–XIV wieku*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi” 1975, Seria Archeologiczna, nr 22.
- Kajzer L., Augustyniak J., *Wstęp do studiów nad świeckim budownictwem obronnym Sieradzkiego w XIII–XVII/XVIII w.*, Łódź 1986.
- Kucharski R., Lamprecht M., *Młynarstwo regionu szadkowskiego i jego rozwój do I wojny światowej*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 69–70.
- Kufel-Dzierzgowska A., *Materiały kultury pomorskiej w zbiorach Muzeum Okręgowego w Sieradzu*, „Sieradzki Rocznik Muzealny” 1990–1991, t. 7, s. 177.
- Marszał T., *Szadek. Monografia miasta*, Szadek 1995.
- Parczewski A. J., *Monografia Szadku*, Warszawa 1870.
- Pietrzak J., *Zamki i dwory obronne w dobrach państwowych prowincji wielkopolskiej. Studium z dziejów państwowych siedzib obronnych na przełomie średniowiecza i nowożytności*, Łódź 2003.
- Szkutnik P., *Źródła do dziejów Szadku znajdujące się w archiwach kościelnych*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 111–127.
- Szymczakowa A., *Kilka uwag o wójtostwie i wójtach w Szadku w średniowieczu*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 31–45.
- Urbański M., *O znaleziskach archeologicznych na terenie powiatu zduńskowolskiego*, „Na sieradzkich szlakach” 2003, nr 1–4 (67).
- Zajączkowski S., *Dawne ziemie łęczycka i sieradzka w połowie XII wieku*, „Roczniki Historyczne” 1963, R. 29, Zajączkowski S. M., *O lokacjach wsi na prawie niemieckim i w Łęczykiem i Sieradzkim od końca XIV do początków XVI w.*, Łódź 1974.

OUTLINE OF SZADEK REGION’S PREHISTORY

Summary

This article spans the period from prehistoric times to the early Middle Ages. It presents the history of pre- and post-war history of research carried out on the territory of the present-day commune of Szadek, and a short review of the history of settlement in this region with a list of archaeological sites in the area. The earliest archaeological works were conducted there in the second half of the 19th century, when a cinerary-urn cemetery was found in the “Old Town” and amateur-archaeologists made discoveries in the neighbourhood of Piaski. A particularly interesting excavation site is in Przyrownica

(Wola Łobudzka) with a Przeworsk culture cemetery, which was functioning for about 200 years.